

De GaN: ook goed voor vlinders en libellen!

Een vruchtbaar land met een opmerkelijke variatie aan landschappen, bewoond door een nijver volkje dat een steeds groter beslag legt op de schaarse open ruimte: Nederland in kort bestek. Het intensieve gebruik van de ruimte heeft ingrijpende gevolgen gehad voor natuur en landschap, met de grote achteruitgang van onze dagvlinders in de vorige eeuw als sprekend voorbeeld. Mede daarom is de wet- en regelgeving op het gebied van natuur en landschap op de schop genomen.

De Natuurbeschermingswet regelt de bescherming van gebieden terwijl de Flora- en faunawet de bescherming van soorten moet garanderen. Iedereen die wel eens buiten loopt ziet dat die wetten hun doel nog lang niet

Jan van Groenendaal is de Gegevensautoriteit.

hebben bereikt: de kwaliteit van onze natuur is nog altijd ver onder de maat, al zijn er gelukkig wel successen te melden!

De Gegevensautoriteit Natuur

In vergelijking met andere landen is de kennis over de verspreiding en de aantallen planten en dieren in Nederland groot. Iedere week weer verzamelen duizenden vrijwilligers gegevens in het veld. Daarnaast voeren medewerkers van ecologische adviesbureaus, provincies, waterschappen, terreinbeherende organisaties en dergelijk veel veldwerk uit. Toch wordt bij (te) veel projecten, zoals wegeaanleg of woningbouw, weinig gebruik gemaakt van de kennis die door al deze inspanning wordt opgebouwd. Dat is slecht voor de natuur, maar ook voor de projectontwikkelaars. Die lopen namelijk de kans dat ze tijdens de werkzaamheden beschermde soorten aantreffen, die een project kunnen vertragen of zelfs stilleggen. Denk aan de commotie die ontstond toen in Limburg op de locatie van een nieuw industrieterrein de streng beschermde korenwolf (b)leek voor te komen. Maar als de projectontwikkelaar zich van tevoren goed had laten informeren, had deze commotie misschien wel voorkomen kunnen worden. Om dit soort spanningen te verminderen heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in 2007 prof. dr. Jan van Groenendaal als Gegevensautoriteit Natuur (GaN) benoemd. De onafhankelijke autoriteit moet er voor zorgen dat het gebruik van flora- en faunagegevens voor alle maatschappelijke partijen gemakkelijker wordt. De beschikbare gegevens moeten bovendien betrouwbaar, actueel en zo compleet mogelijk zijn.

Tekst:

Theo Verstrael, Albert Vliegthart & Ineke Koopmans

De Vlinderstichting

Wie werken er aan de NDFF?

Voor de inrichting, het vullen en het onderhoud van de NDFF werken drie partijen nauw samen: het Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica (IBED) van de Universiteit van Amsterdam (Uva), de Stichting VeldOnderzoek Flora en Fauna (VOFF) en de Gegevensautoriteit Natuur (GAN). Het IBED zorgt voor de techniek: de mogelijkheid om natuurgegevens op een gestructureerde manier op te slaan en uit te leveren. De tien Particuliere Gegevensbeharende Organisaties (PGO's) die zijn aangesloten bij de VOFF zorgen met ruim 18.000 vrijwilligers voor het verzamelen van data en dragen bij aan de ontwikkeling van kwaliteitscontroles voor de gegevens uit de NDFF. De Gegevensautoriteit Natuur zorgt voor de ontwikkeling van de NDFF, het borgen van de kwaliteit van de natuurgegevens en de beschikbaarheid van de gegevens van de PGO's in de databank. Daarnaast sluit de stichting GAN overeenkomsten met andere partijen die over waarnemingen beschikken met als doel dat ook die waarnemingen - na validatie - worden toegevoegd aan de NDFF. Inmiddels zijn zulke overeenkomsten gesloten met de stichting Natuurinformatie, het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en diverse gemeenten en provincies.

Bundelen van data

Eerder werden de natuurgegevens van onder meer vlieders, libellen, vogels, zoogdieren en planten in aparte databanken opgeslagen, en dat werkt niet altijd even handig. In het verleden is dan ook al drie keer eerder geprobeerd om deze gegevens samen te voegen. Maar dat heeft nooit echt tot een goede databank geleid. Vandaag de dag kunnen gegevens steeds makkelijker worden verzameld en beheerd. Sinds 2007 wordt daarom gewerkt aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Alle verspreidingsgegevens worden samengevoegd met behoud van de ruimtelijke informatie zoals coördinaten of kilometerhok. Nu al zitten zo'n 30 miljoen flora- en faunagegevens in de NDFF.

Waarom doet De Vlinderstichting mee?

Een goed werkende databank met betrouwbare gegevens die eenvoudig toegankelijk zijn, is grote winst. Het biedt immers belangrijke voordelen voor de bescherming van soorten. Niemand kan zich dan meer verschuilen achter het argument "we wisten niet dat die beschermde soort daar voorkomt". Uiteindelijk moet dit er toe leiden dat 95% van de ruimtelijke projecten gebruik maakt van de beschikbare flora- en faunagegevens uit de NDFF. Dat is weliswaar een hoge, maar realiseerbare ambitie. Daarom hebben De Vlinderstichting en SOVON, samen met de andere Particuliere Gegevensbeharende Organisaties (PGO's) vanaf het begin stuwig geïnvesteerd in de NDFF. Er is al ontzettend veel ontwikkeld, zoals het invoerportaal www.telmeel.nl en natuurlijk de databank zelf.

Om de betrouwbaarheid van de ingevoerde gegevens te borgen is validatie nodig. Deze validatie van de gegevens loopt inmiddels. De waarnemers van de PGO's zetten hun grote deskundigheid in om alle ingevoerde waar-

nemingen te controleren volgens regels die gebaseerd zijn op kennis over soorten. De waarnemers van De Vlinderstichting spelen hierbij vanzelfsprekend een rol. Bij de borging werken ze intensief samen met de Stichting Natuurinformatie, de initiatiefnemers van Waarneming.nl.

Ook is de uitlevering van gegevens door Geodan (specialisten in ruimtelijke informatievoorziening) mogelijk gemaakt. Via een speciaal uitvoerportaal kunnen gebruikers de flora- en faunagegevens uit de NDFF opvragen. Dit kan op basis van een abonnement of via een losse levering. Beide vormen van gegevens opvragen worden gecoördineerd door Het Natuurloket (www.natuurloket.nl). Tot de huidige klantenkring behoren onder andere gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat, ProRail, Tennet en enkele bouwbedrijven. Deze partijen halen niet alleen gegevens op maar voegen, in een flink aantal gevallen, ook hun gegevens toe. Daardoor wordt de NDFF steeds verder gevuld. Met andere partijen, zoals waterschappen en Staatsbosbeheer worden gesprekken gevoerd om ook aan te sluiten.

Geldstromen

De gegevens in de NDFF vertegenwoordigen een flinke waarde, omdat zij belangrijke informatie over de verspreiding van soorten bevatten. Die gegevens worden niet verhandeld of verkocht. De gegevens blijven altijd eigendom van de waarnemer of de organisatie die ze geleverd heeft. Hoe worden de NDFF en de mensen die de databank en de portalen behoren dan betaald? Het hele systeem draait op de gedachte dat niet voor de gegevens zelf, maar voor het gebruik (opslag en beheer) wordt betaald. De kosten worden verrekend via een abonnement of een losse levering. Dat is veel meer dan alleen een woordspel. Door voor het gebruik van de gegevens een vergoeding te vragen zijn klanten, wanneer ze een vraag aan de NDFF stellen, bijvoorbeeld altijd verzekerd van de meest recente gegevens. Het gebruik wordt geregeld via voorwaarden. Er is nog intensief onderzoek om die voorwaarden duidelijk op papier te krijgen. Betaalde abonnementen en betalingen voor losse leveringen zijn dus nodig om het geheel te financieren. Het Ministerie van LNV heeft namelijk wel de ontwikkeling gefinancierd, maar vindt dat het systeem zichzelf financieel moet kunnen bedruipen. Wat daarbij voorop staat is dat er geen commerciële doelen worden nagestreefd,

Kars Velling

Waarnemers blijven eigenaar van hun waarnemingen.

er wordt dus in geen geval winst gemaakt met gegevens die vrijwilligers verzamelen en ter beschikking stellen. Ook de andere partijen die zich aansluiten stellen gratis hun gegevens beschikbaar. Uit de abonnementen en de losse leveringen worden de kosten voor het beheer van de databank, de validatie van de waarnemingen en het beheer en onderhoud van de in- en uitvoerportalen en de helpdesk betaald.

Wat gaan waarnemers merken?

Voor de waarnemers is het aantal veranderingen voornamelijk beperkt. De mogelijkheden van de verschillende invoerportalen blijven bestaan, waarbij wel steeds meer wordt ingegaan op de wensen van de waarnemers. De bestaande samenwerking met Waarneming.nl wordt voortgezet en geïntensiveerd, met als doel meer waarnemers te stimuleren hun waarnemingen in te voeren. De Gan draagt hier financieel aan bij in de vorm van Capacity Building, een project dat het werven, binden en opleiden van waarnemers moet stimuleren. En waarnemers blijven eigenaar van hun waarnemingen en kunnen altijd hun eigen gegevens inzien. Daarnaast zal het binnenkort mogelijk worden om de gegevens van vrienden, een werkgroep of een organisatie in te zien. Wat op de korte termijn ook verandert is dat alle gegevens meer en beter gebruikt gaan worden. Het gaat er vooral om dat er beter rekening wordt gehouden met welke soorten waar zitten bij de planning en realisatie van bijvoorbeeld een nieuwe weg, industrieterrein of woonwijk. De Gan en de PGS's zullen er samen op toezien dat de gegevens goed gebruikt gaan worden en zullen dit gaan meten. Voor de toekomst werken we aan een goede koppeling tussen de verschillende invoerportalen, zodat waarnemers overal dezelfde gebruikersnaam en wachtwoord kunnen gebruiken.

Worden vlinders en libellen hier beter van?

Ja. Met vlinders en libellen wordt nu nog maar weinig rekening gehouden bij ruimtelijke ordening. Een uitzondering hierop zijn de bekende beschermde soorten als de grote vuurvlinder en beide soorten pimperlblauwtjes. Omdat de gegevens uit de NDDF beter en eenvoudiger toegankelijk zijn, wordt er gemakkelijker rekening gehouden met kwetsbare soortgroepen. Daarom geloven we er in dat onze vlinders en libellen zullen profiteren van de Nationale Databank Flora en Fauna. De Vlinderstichting zal een belangrijke rol blijven spelen bij het juiste gebruik van gegevens. De komende jaren zullen moeten uitwijzen of dat inderdaad het geval is.

Vragen over de NDDF? Meer weten?

Bij de ontwikkeling van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF) werkt De Vlinderstichting samen met de stichting Gegevensautoriteit Natuur (GAN). Heeft u vragen over de NDDF of onze samenwerking met de stichting GAN? Kijk op www.vlinderstichting.nl of www.gegevensautoriteitnatuur.nl. Of neem contact op met De Vlinderstichting.

Vlinderstichting bij internationaal congres

British Butterfly Conservation

Van 25 tot en met 28 maart 2010 organiseerde de Britse Butterfly Conservation een internationaal congres in Reading. Vanuit De Vlinderstichting is een delegatie afgereisd om aan deze bijeenkomst deel te nemen. Op het congres werden verschillende thema's belicht zoals monitoring, rode lijsten, beheer, landschappen en klimaatverandering. Het congres werd geopend door Sir David Attenborough. Die benadrukte op geheel eigen wijze, dat we allemaal bezig zijn om het beschermen van onze toekomst en dat onze inzet wel degelijk de moeite loont.

Het aantal deelnemers lag ongeveer op vierhonderd. Niet alleen uit heel Europa waren mensen aanwezig, maar ook uit de Verenigde Staten, Australië en Japan. Het is bijzonder om te zien dat op andere continenten dezelfde problemen en thema's de vlinderwereld beheersen. Vanuit De Vlinderstichting werden lezingen gegeven over de monitoring, de NDDF, de nieuwe Europese Rode Lijst, veranderingen in rectoraatsaanbod, nachtvlinders, maar ook over onderzoek naar het uitkomen van sleedoornpage-eitjes.

Een van de uitkomsten van dit congres is een digitale petitie, naar aanleiding van een lezing over het Oost-Turkse Kaçkargebirge. Dit gebirge is een belangrijke schakel tussen twee biodiversiteitshotspots en hier komt tweederde (rond tweehonderd soorten) van de Turkse vlindersoorten voor. In dit gebied is men momenteel een stuk meer en diverse kleine waterkrachtcentrales aan het bouwen. Hierdoor gaat een groot deel van de natuur verloren. De Vlinderstichting wil iedereen vragen deze petitie te tekenen op www.savethekackars.com.

Tijdens dergelijke congressen vindt veel informatie-uitwisseling plaats. Zo zijn er speciale postersessies waar ieders werk gepresenteerd wordt. Over twee jaar wordt weer een congres in Nederland georganiseerd door De Vlinderstichting. De Britse en Nederlandse organisaties zullen deze congressen met een wetenschappelijk karakter, afwisselend blijven organiseren.

Tekst: Albert
Vliegenthart